

Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te ABD Öncülüğünde Geliştirilen İttifakların (Aukus- The Quad) ABD-Çin İlişkilerine Etkisi

Dr. Yasemin ÇOKGÜÇLÜ

Uludağ Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler,
yasemin_s24@hotmail.com , <https://orcid.org/0000-0002-3695-088X> , jel code: F5

Özet

ABD yıllardır Güneydoğu Asya politikasını, Çin'in yükselen gücünün askeri ve ekonomik olarak kendi hegemonyasına karşı meydan okumasına ve rekabetine bağlı olarak şekillendirmiştir. ABD, Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te liderliği ön planda olacak şekilde bir denge korunması ve caydırıcılığını arttırması adına ittifaklar aracılığıyla stratejiler geliştirmeye çalışmış ve Çin'in bölgedeki etkinliğini azaltmayı hedeflemiştir; ancak Çin'in bölgedeki baskın etkisini ortadan kaldıramamıştır. Bu çalışmada, ABD'nin caydırıcılık ve çevreleme politikası yaklaşımı doğrultusunda, AUKUS (Avusturalya, Birleşik Krallık ve ABD- Üçlü Güvenlik Paktı) ve The QUAD- Quadrilateral Security Dialogue (Dörtlü Güvenlik Diyalogu) ittifaklarından yararlanarak ABD'nin bölgeye yönelik amaçları ve Çin'i baskılama girişimleri açıklanmaktadır. Çalışma, ABD'nin bölgede izlediği bu politikaların Çin'in ulusal savunmasını daha çok ön plana çıkarmasını ve güvenliğini arttırmak için daha kararlı adımlar atmasını sağladığını iddia etmektedir. Zira, ABD'nin bölgede Çin'e karşı yaratmaya çalıştığı entegre caydırıcılığa karşılık Çin bölgedeki komşularıyla iyi ilişkiler kurmak için adımlar atarken, toprak bütünlüğünü korumak adına saldırı

ve savunma sistemlerini güçlendirmeye yönelmiştir. Bununla birlikte, iki tarafın da izlediği politikalar bölgedeki silahlanma yarışını arttırmış bölgenin tehdit algısı seviyesini en üst düzeye çıkartmıştır.

Anahtar Kelimeler: Caydırıcılık, İttifaklar, Çevreleme, Silahlanma, Güvenlik

The Influence of The Us Leded Alliances (Aukus- The Quad) Improved in Asia Pacific and Indo Pacific on Us-China Relations

Abstract

For years, the US has shaped its Southeast Asia policy depending on the competition of China's rising power against its own hegemony and the military and economic challenge with China. In order to maintain a balance and increase its deterrence in Asia-Pacific and Indo-Pacific, the US tried to progress strategies through alliances by putting its own leadership at the firstplace, and aimed to reduce China's influence in the region; however, it could not eliminate the dominant influence of China in the region. In this study, within the framework of US's deterrence and containment policy approach, by taking advantage of the AUKUS and QUAD alliances the US's goals for the region and its attempts to suppress China are interpreted. The study argues that these policies followed by the US in the region enable China to prioritize its national defense and take more determined steps to increase its security. Yet, in response to the integrated deterrence that the US is trying to manage against China in the region, China has attempted to improve good relations with its neighbors in the region, while it has tended to strengthen its offense and defense systems in order to protect its territorial integrity. Nevertheless, the policies pursued by both sides triggered the arms race in the region and increased the threat perception level of the region to the highest level.

Keywords: Deterrence, Alliances, Containment, Armament, Security

Giriş

Günümüzde Çin'in yükselişi ve Çin-ABD arasında giderek artan sorunlar ışığında Çin-ABD ilişkileri ticaret, yatırım ve teknoloji geliştirme alanlarındaki sürtüşmelere odaklanmaktadır. Ancak, bu başlıkların kesinlikle önemli olmasıyla birlikte, aslında Washington yönetimi ile Pekin yönetimi arasındaki potansiyel istikrarsızlığın en kritik itici gücü, çatışan güvenlik algıları ve politikalarıdır. ABD ilgi odağını Ortadoğu'dan Asya Pasifik ve Hint Pasifik'e kaydırmıştır ve Çin'in artan etkisinin dengelenmesi çerçevesinde şekillenen politikalar kapsamında ABD liderliğinde ittifaklar kurulmuştur. 2022 yılında ABD'nin yayınladığı Hint Pasifik Stratejisi

belgesinin ortaya koyduğu üzere bu bölgelere yönelik geliştirilen politikalarda yeni stratejilerin belirlenmesi Biden yönetimiyle birlikte hız kazanmıştır.

Son yıllarda ABD, Çin'in yükselen gücüne karşı *AUKUS* ve *QUAD* aracılığıyla Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te entegre caydırıcılığın sağlanabilmesi amacıyla girişimler başlatmıştır. Bu bağlamda *AUKUS*, ABD'ye ittifak ilişkilerine dayanan ve stratejik ortamın gerektirdiği şekilde daha da geliştirilebilecek bir savunma ve güvenlik ortaklığı sağlamaktadır. ABD'nin Hint Pasifik stratejisini uygulamadaki örneklerinden olan *QUAD* ise bölgede Çin'e karşı bir örgütlenme olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu ittifak ilişkileri bağlamında, taraflardaki ideolojik farklılıkların ittifak oluşturmada etkin bir role sahip olduğunu savunan Stephen Walt'un da vurguladığı üzere¹, Çin'in ideolojik bağlılığı göz önünde bulundurularak tarafların algıladıkları tehdide karşı ABD'nin öncülük ettiği ittifaklara girmesi kolaylaşmıştır. Ferhat Pirinççi'nin de ifade ettiği gibi ittifakların oluşturulmasındaki temel amaç, rakip güçlerin meydana getirdiği tehdit algısı karşısında dışsal dengeleme yoluyla tehdidin dengelenmesi ve engellenmesidir.²

Soğuk savaş döneminde kommünizm etkisinin dünyada yayılmasını engellemek adına ABD'nin Çin ve diğer komünist devletler üzerinde uyguladığı çevreleme politikası, (containment policy) soğuk savaş sonrası dönemde etkisini kaybetse de bir anlamda ABD'nin Çin'e karşı geliştirdiği ittifaklarla Çin özelinde uygulanmaya devam etmiştir. Bu bağlamda, çalışmada ABD'nin uzun vadede Çin'i çevreleyemeyeceği, aşırı katı çevreleme politikaları yerine yapıcı angajman politikalarıyla bölgedeki gerilimin azaltılıp daha kolay denge sağlanabileceği ifade edilmektedir.

Bu çalışmada, Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te geliştirilen ittifaklar doğrultusunda ABD'nin grand stratejisindeki amaçları ele alınırken, ABD önderliğinde şekillenen bu ittifakların Çin'in politikalarını nasıl etkilediği Çin'in stratejik hedefleri doğrultusunda açıklanmaktadır. Çalışmanın amacı, ABD'nin ittifaklar yoluyla bölgede Çin'i çevreleme politikaları Çin üzerinde bir baskı unsuru olarak ortaya çıksa da Çin'in bölgedeki etkisini tam anlamıyla azaltamamış ve Çin'in bölgedeki politikalarından vazgeçmesine yol açmadığını ortaya koymaktır. Aksine, bu girişimler Çin'in ulusal güvenlik kavramını ön plana çıkarmasına ve *Chinese Defense White Paper* (Çin

¹ Stephen Walt, *"The Origins of Alliances"*, New York Cornell University Press, 1990, s.40

² Ferhat Pirinççi, *"Silahlanma ve Savaş: Ortadoğu'daki Silahlanma Girişimlerinin Küresel ve Bölgesel Güvenliğe Etkisi"*, Dora Yayın Dağıtım, 1.Baskı, 2010, s.15

Savunması Beyaz Kitabı) ile ortaya koyduğu üzere savunma politikalarını güçlendirmesine sebebiyet verdiğini vurgulamaktır.

Bunun yanı sıra, ABD müttefiklik ilişkilerini güçlendirirken Çin de ASEAN'la bağlarını kuvvetlendirmeye yönelmiştir. Çalışma buradan hareketle, bu ittifakların bir sonucu olarak bölgede silahlanma ve nükleer yarışın hız kazandığını ve bu güç mücadelesinin bölgede var olan gerginliğin tırmanmasına yol açtığını iddia etmektedir. Çalışmada, Çin'in askeri stratejisinin, uzun süredir devam eden bölgesel tehditlere yönelik aktif savunma kavramına dayalı olduğu, diğer yandan daha büyük küresel bir rol oynamak üzere ordusunu ve teknolojisini geliştirmeye odaklanmaya devam edeceği hipotezi ortaya koyulmaktadır.

Çalışmada ilk olarak, ABD'nin çevreleme politikasının bir unsuru olarak geliştirdiği stratejik ittifakları ve bu ittifaklar kapsamında hedeflenenler irdelenmektedir. Ardından Çin'in yeni dünya düzenine yaklaşımları doğrultusunda amaçları ve politikaları ortaya koyularak, ABD'nin geliştirdiği bu ittifakların Çin politikaları üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Güncel gelişmeler doğrultusunda Çin ve ABD ilişkilerinin gelecekte hangi düzlemde ilerleyeceği analiz edilmeye çalışılacaktır.

1. ABD'nin Çin'e Yönelik Stratejik Yaklaşımları ve İttifaklar

Biden yönetimi döneminde *Indo-Pacific Strategy Of The United States-IPS* (ABD'nin Hint Pasifik Stratejisi) adlı belge Şubat 2022'de Beyaz Saray tarafından yayınlanmıştır. Bu stratejiye göre ABD'nin bölgeye yaklaşımı,

“75 yıl boyunca Birleşik Devletler, bölgesel barışı, güvenliği, istikrarı ve refahı desteklemek için gerekli olan güçlü ve tutarlı bir savunma varlığını sürdürdü. Amerika Birleşik Devletleri kararlı bir bölgesel müttefik olmuştur ve 21. yüzyılda da öyle kalacaktır. Bugün, bu rolü genişletiyor ve modernize ediyoruz. Birleşik Devletler olarak, çıkarlarımızı savunmanın yanı sıra ABD topraklarına, müttefiklerimize ve ortaklarımıza yönelik baskı ve saldırganlığa karşı koymak için yeteneklerimizi geliştiriyoruz.”³ şeklinde ifade edilmektedir.

ABD, Asya Pasifik ve Hint Pasifik bölgesindeki hegemonyasının devamlılığını koruması adına Çin'i dengelemek amacıyla münferit olarak hareket ettiği gibi aynı zamanda çoklu diyaloglarla

³ “Indo-Pacific Strategy Of The United States”, *The White House Washington*, February 2022, s.12

bölge ülkeleriyle askeri savunma sistemleri ve güvenlik ittifakları geliştirmiştir. Son dönemlerde en çok dikkati çeken ittifakların başlıcaları ise *AUKUS* ve *The QUAD* olmuştur.

Bu bağlamda, ABD ve müttefiklerinin oluşturdukları ittifaklar doğrultusunda başlıca amaçladıkları şu şekilde ifade edilebilir:

- Bölgede ABD hegemonyasını güçlendirmek,
- Bölgede ABD ve müttefiklerinin varlığına karşı mevcut ve oluşabilecek tehditleri caydırmak,
- ABD ve müttefiklerinin bölgedeki çıkarlarını korumak,
- Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te Çin'i ve Rusya'yı çevrelemek,
- Bölgede Çin'in siyasi ve ekonomik yükselişini dengelemek

ABD yönetimi amacının Çin'i değiştirmek olmadığını, ABD'nin arzu ettiği yönde içinde Çin'in de faaliyet gösterdiği stratejik ortamı şekillendirmek olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca, müttefikleri ve ortakları için paylaşılan ortak değerler ve çıkarları korumak adına bir denge inşa etmek arzusunu vurgulamıştır.⁴ Ancak, bu amaçlar çerçevesinde değerlendirildiğinde ABD her ne kadar Çin'i stratejik ortamın bir parçası olarak görüp değiştirme amacında olmadığını ifade etse de, ABD'nin müttefikleriyle geliştirdiği ittifaklar kapsamında Çin'in her yönden baskılanmaya çalışıldığı belirgin bir gerçektir.

Ayrıca, güvenlik işbirliklerinde olduğu gibi ekonomi alanında da Biden yönetimi, Çin'in artan ekonomik etkisini azaltmaya yönelik çok taraflı politikalar geliştirerek somut adımlar atmıştır. Örneğin, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne karşı bir hamle olarak ABD, G-7 ülkelerini ' *Build Back Better World- B3W* ' (Yeniden Daha İyi Bir Dünya İnşa Et) olarak ifade edilen stratejik ortaklık girişimine yönlendirmiştir. Bunun yanı sıra, küresel endüstriyel zincirlerin yeniden inşasını teşvik ederek Çin'in tedarik zincirine olan bağımlılığı azaltmaya yönelmiştir. İlaveten ABD, Çin'i dışlayacak şekilde ABD merkezli bir tedarik zinciri oluşturmak için Avrupalı ve Asyalı müttefikleriyle koordinasyonunu hızlandırmıştır.⁵

⁴ Mark Valencia, "US Indo-Pacific Strategy is Widely Criticized", *SCSPI*, February 2022

⁵ Wang Dong, "Reluctant Rival: Beijing's Approach To US-China Competition", *Global Asia*, December 2021, https://www.globalasia.org/v16no4/cover/reluctant-rival-beijings-approach-to-us-china-competition_wang-dong (E.T 27.04.2022)

Hint Pasifik Stratejisinde, ABD'nin bölgedeki normlara ve kurumlara doğrudan meydan okuması yerine benzer görüşe sahip olan ortaklarla çok taraflı bir yaklaşım benimseyerek Çin'in saldırgan olabilecek politikalarını kısıtlamayı amaçladığı belirtilmektedir. Bu amaçları gerçekleştirmedeki başarısının ise ABD müttefiklerinin Çin'e yönelik politikaları uygulama başarısına bağlı olduğu anlamına gelmektedir.⁶

ABD ittifakları doğrultusunda kollektif çabalar aracılığında bölgede barışın ve güvenliğin korunabileceğini savunmaktadır. Bu bağlamda, yayınlanan belgede ABD'nin hedeflediği stratejiler şu başlıklarla ifade edilmektedir:

- *“Entegre caydırıcılığın geliştirilmesi*
- *Avustralya, Japonya, Güney Kore, Filipinler ve Tayland ile beş bölgesel anlaşma ittifakımızı derinleştirmek*
- *Güney Kore ve Japon müttefiklerimizle genişletilmiş caydırıcılık ve koordinasyonun güçlendirilmesi ve Kore Yarımadası'nın tamamen nükleer silahlardan arındırılmasının peşinden koşmak*
- *Hindistan, Endonezya, Malezya, Moğolistan, Yeni Zelanda, Singapur, Tayvan, Vietnam ve Pasifik Adaları dahil olmak üzere önde gelen bölgesel ortaklarla ilişkilerin güçlendirilmesi*
- *Güçlendirilmiş ve birleşik bir ASEAN'a katkıda bulunmak*
- *QUAD'ı güçlendirmek ve taahhütlerini yerine getirmek*
- *AUKUS kapsamında teslimata devam edilmesi*
- *Hint-Pasifik ve Avrupa-Atlantik arasındaki bağlantıları güçlendirmek*
- *ABD diplomatik varlığını Hint-Pasifik'te, özellikle Güneydoğu Asya ve Pasifik Adaları'nda genişletmek.”*⁷

ABD, hedeflenen bu stratejileri gerçekleştirme amacıyla AUKUS ve QUAD'ı ön plana çıkarmıştır. Kendini Asya Pasifik ve Hint Pasifik'te önemli bir güç olarak nitelendiren ABD, AUKUS ve QUAD aracılığıyla bölgede uzun süreli varlığını güçlendirmeyi garantilemektedir. Bölgedeki

⁶ Valencia, op.cit, “US Indo-Pacific Strategy...”

⁷ The White House Washington, op.cit, ss.9-13

çıkarlarını ve gelecekte de bölgede etkili bir güç olarak kalmaya devam etmesi adına bu ittifaklar önem kazanmaktadır.

1.1. AUKUS

ABD'nin son dönemde Çin'e karşı uyguladığı çok taraflı politikalara *AUKUS* askeri ittifakı örnek olarak gösterilebilir. Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD arasındaki güvenlik anlaşması olan *AUKUS*, Avustralya'ya, Fransa'dan planlanan geleneksel denizaltı satın alımından çok daha güçlü bir denizaltı gücü sağlamaktadır.⁸ Avustralya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin üçlü güvenlik ortaklığının 15 Eylül 2021'deki duyurusu, Hint-Pasifik bölgesel yapılanmasında önemli bir gelişmeye işaret etmektedir.

ABD ittifak sistemi *AUKUS*'un himayesi altında SSN'ler (nükleer enerjili saldırı denizaltılarının) satın alınması, Avustralya ve RAN'ın (Avustralya Kraliyet Donanması) yeteneklerinin niteliklerini zenginleştirecektir. Bu bağlamda diğer bir ifadeyle, *AUKUS* üçlü güvenlik ortaklığının ilerlemesi diplomatik, siyasi ve askeri bakımdan hem Hint-Pasifik'te hem de ötesinde önemli etkilere sahiptir.⁹

Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD, *AUKUS* aracılığında, açıkça belirtilmese de, Çin'in artan gücü ve etkisine karşı uluslararası kurallara bağlı kalarak Hint-Pasifik bölgesinde diplomatik, güvenlik ve savunma işbirliğini derinleştirme konusunda adım attılar. *AUKUS*, güvenlik ve savunma çıkarlarını destekleme kabiliyetlerini güçlendirerek bu ülkeler arasında güvenlik ve savunma ile ilgili bilim, teknoloji, endüstriyel üsler ve tedarikin daha derin entegrasyonunu kolaylaştırmayı hedeflemekte ve geliştirilmiş üçlü güvenlik ortaklığı olarak tanımlanmaktadır.

AUKUS'tan önce alınması planlanmış Fransız tasarımı 12 saldırı sınıfı Barracuda yerine Avusturalya Kraliyet Donanması için en az sekiz nükleer enerjili saldırı denizaltısının satın alınması *AUKUS* kapsamındaki ilk büyük girişim olarak değerlendirilebilir. Bu kararın gerekçesi, Avustralya Başbakanı ve Savunma Bakanı tarafından yayınlanan ortak medya açıklamasında şu şekilde ifade edilmiştir:

“Hint-Pasifik bölgesindeki güvenlik sorunları önemli ölçüde arttı. Askeri modernizasyon benzeri görülmemiş bir oranda gerçekleşiyor ve yetenekler hızla gelişiyor ve erişimleri

⁸ Bonnie Girard, “China’s AUKUS Response Highlights Beijing’s Bunker Mentality”, *The Diplomat*, 30 Eylül 2021

⁹ James Bosbotinis, “AUKUS, Australian SSN Program and Their Implications”, *SCSPI*, 21 Eylül 2021

<http://www.scspi.org/en/dtfx/aukus-australian-ssn-program-and-their-implications> (E.T 11.04.2022)

genişliyor. Avustralya ve ortaklarımızın sahip olduğu teknolojik üstünlük daralıyor. Bu bağlamda, bölgesel güvenlikte hızlanan değişiklikler, geleneksel denizaltıları önümüzdeki on yıllarda operasyonel ihtiyaçlarımıza uygunsuz hale getiriyor ve bu nedenle nükleer enerjili saldırı denizaltılarına yatırım yapılmasını gerektiriyor.”¹⁰

Ayrıca AUKUS'un, güvenlik ve savunma yetenekleri üzerinde işbirliğini önemli ölçüde derinleştirecek olmasına örnek olarak; Birleşik Krallık, Avustralya Kraliyet Hava Kuvvetleri tarafından kullanılan E-7 Wedgetail havadan erken uyarı ve kontrol sistemini edinirken, ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya F-35 ve P-8'i kullanmaktadır. Birleşik Krallık ve Avustralya, Tip 26 fırkateynini tedarik ederken ABD Donanması ve Avusturalya Kraliyet Hava Kuvvetleri, deniz istihbaratı ve gözetleme için MQ-4C Triton'u elde etmiştir.¹¹

Sonuç itibariyle ABD önderliğinde kurulan AUKUS, Çin'i pasifikte çevreleme noktasında yeni bir girişim olmuştur. Daha öncesinde yine Çin'in artan etkisinin yarattığı tehdit ortamına karşılık ABD yönlendirmesiyle kurulan QUAD dörtlü güvenlik diyalog birliğinden farklı olarak ABD, AUKUS'ta Japonya ve Hindistan ile değil sadece Birleşik Krallık ve Avusturalya ile deniz gücünü pekiştirerek işbirliği yapmayı tercih etmiştir. Bu durum ABD ve müttefikleri Japonya, Hindistan ve Fransa ile arasındaki güven ortamının sorgulanmasına yol açmış diğer taraftan bu ülkelerle işbirliğine zarar verebilme ihtimali de gündeme gelmiştir.

1.2. QUAD

ABD'nin Çin'i dengelemek adına çok taraflı politika yaklaşımlarından bir diğeri de *The QUAD* olarak bilinen Dörtlü Güvenlik Diyalogu olmuştur. *The QUAD*, 2007 yılında Japonya Başbakanı Abe Shinzo tarafından başlatılan Avustralya, Hindistan, Japonya ve ABD arasındaki stratejik bir diyalogdur. Avustralya'nın katılımını durdurmasının ardından on yıl süreyle askıya alınan ittifak, 2017'de yeniden canlandırılmıştır. Dört ülkenin liderleri ABD'de bir araya gelerek uluslararası hukuk kurallarına dayalı düzeni, güvenliği ve refahı ilerletmek, ayrıca hem Hint-Pasifik'te hem de ötesinde tehditlere karşı koymak amacıyla olduklarını ifade etmiştir.¹²

QUAD, Çin ile gerilim arttıkça güvenlik ve ekonomik bağlarını yoğunlaştırmıştır. Dört ülke donanması, Kasım 2020'de ortak bir tatbikat gerçekleştirmiştir. 2021 itibariyle, Biden diğer ülke

¹⁰ Ibid

¹¹ Ibid

¹² Girard, op.cit, "China's AUKUS Response.."

başbakanlarıyla sanal bir toplantı gerçekleştirmiştir, bu toplantıda Çin'in bölgede giderek artan tehditkâr tavrına ilişkin ortak endişeler dile getirilmiş ve işbirliği amaçlanmıştır. Trump dönemindeki politikalarla ABD'nin müttefikleri olan Avustralya, Japonya ve önemli bir stratejik ortak olarak Hindistan'la işbirliği arttırılmış ve Biden döneminde de bu ülkelerle yakın çalışma gündemi genişletilmiştir.¹³

ABD yönetiminin resmî belgeleri arasında yer alan Hint Pasifik Stratejisinde, ABD'nin *QUAD*'ı önde gelen bölgesel bir birlik olarak güçlendireceği ve birliğin Hint-Pasifik için önemli olan sorunların çözümünde rol üstlenmesinin sağlanacağı ifade edilmektedir. Ayrıca Dörtlü'nün, gelişmekte olan teknolojiler üzerindeki çalışmalarını ilerletmesi, diğer yandan tedarik zinciri ve teknolojide işbirliği yapması öngörülmektedir.¹⁴

QUAD aracılığıyla güncel sorunları çözümlmek adına kolektif gücün bir araya gelmesi ve birlikte çalışması hedeflenmektedir. Güvenlik konularının yanı sıra temiz enerji, teknoloji, iklim değişikliği, teknolojik alt yapı alanlarında da *QUAD*'ın koordinasyonunun güçlendirilmesi arzulanmaktadır. Tüm bu başlıklara ek olarak, Güneydoğu Asya ve Pasifik adalarında siber kapasitenin geliştirilmesi için işbirliği yapılması öngörülmektedir.¹⁵

Öngörülen işbirliği alanları çerçevesinde değerlendirildiğinde, ABD'nin pasifik stratejisinin uygulamasında bir araç olarak hayata geçen *QUAD*, temelde bölgede ABD varlığının güçlendirilmesini amaçlayan bir müttefiklik ilişkisiyle var olmaktadır. Her ne kadar birlik içerisinde Hindistan ve Japonya'nın konumlarının ön plana çıkarılması gündemde olsa da Dörtlü'nün bir araya gelmesindeki başlıca unsur bölgedeki Çin ve ABD arasındaki rekabette tarafların konumlarını ve savunmalarını güçlü tutma gayeleridir.

Japonya'da 2022 yılının mayıs ayında düzenlenen *QUAD* zirvesinde yapılan ortak açıklamada dört ülke lideri Hint-Pasifik'te özgürlük, hukukun üstünlüğü, toprak bütünlüğü ve egemenlik ilkelerini yeniden vurgulamıştır. Ayrıca, Çin'in adını kullanmasalar da Doğu Çin denizinde Çin'in meydan okumalarından yola çıkarak ortak değerler çerçevesinde güç kullanımı konusundaki

¹³ Sheila A.Smith, "The Quad In The Indo-Pasific: What To Know", *Council On Foreign Relations*, 27 Mayıs 2021

¹⁴ The White House Washington, op.cit, s.16

¹⁵ Ibid

anlaşmazlıkların çözümüne verdikleri desteği ve statükoyu değiştirmeye yönelik her türlü müdahalenin karşısında yer aldıklarını beyan ettiler.¹⁶

QUAD'da yer alan ülkelerin iç siyasetteki değişimlerine rağmen birliğe bağlılıklarını ortaya koyması önemlidir. 2021'de gerçekleştirilen sanal zirveden bu zaman dilimine kadar Avustralya ve Japonya'da yeni başbakanlar görevi devralmıştır. Buna rağmen *QUAD*'a verilen destek aynı güçle devam etmiştir. Liderler zirvede gelecek yılın gündemini ele almıştır, koyulan hedefleri gerçekleştirmek adına koordinasyonlarının ne derece başarı sağladığı 2023 yılında daha net bir şekilde gözlemlenebilecektir.¹⁷

2. Yeni Dünya Düzeninde Çin'in Yaklaşımları

Çin ulusal egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak temelinde yeni dönemde yeni hedefler belirlemiş ve bunları resmi mecralarda dile getirmiştir. Çin'in mevcut lideri Xi Jinping milliyetçiliği ve güç kavramlarını ön plana çıkararak ülkenin sadece Asya'da değil dünyada öne çıkan etkili yükselen bir güç olacağını 'Çin Rüyası' ifadesiyle ortaya koymuştur.¹⁸ Ayrıca Xi, "Çin'in küresel hakimiyet peşinde olmadığı, ancak hiç kimsenin Çin'in kendi çıkarlarını baltalayan herhangi bir şeyi yutmasını beklememesi gerektiği"¹⁹ ifadesiyle, Çin'in yükselişinin dünya düzeninde Çin etkilerini arttıracaklarını üst kapalı bir şekilde vurgulamıştır.

Milliyetçilik ve güç kavramlarının ön plana çıkarılmasının yanı sıra, yeni dönemde artan güvensizlik ortamıyla birlikte 'Wolf Warrior Diplomacy' (Kurt savaşçı diplomasisi) Çin diplomasisinin bir parçası haline gelmiştir. Bu diplomasi bağlamında, geçmişte Çinli diplomatlar dış dünyayla etkileşimlerinde oldukça temkinli ve ılımlı olma eğiliminde davranışlar sergilerken, son zamanlarda uluslararası çevrelerde yabancı liderlere hakarete varabilecek şekillerde çok daha sert ve iddialı söylemlerde bulundular.²⁰

¹⁶ Sheila A.Smith, "The Quad Is Getting More Ambitious In The Indo-Pacific", *Council On Foreign Relations*, 2022

¹⁷ Ibid

¹⁸ Andrew Latham, "Rethinking The US-China Fight: Does China Really Threaten American Power Abroad?", *The Conversation*, February 2021 <https://theconversation.com/rethinking-the-us-china-fight-does-china-really-threaten-american-power-abroad-148672> (E.T 20.02.2022)

¹⁹ Ibid

²⁰ Joanna Nawrotkiewicz, "Understanding Chinese 'Wolf Warrior Diplomacy'", Interview with Peter Martin, *The National Bureau Of Asian Research*, October 2021 <https://www.nbr.org/publication/understanding-chinese-wolf-warrior-diplomacy/> (E.T 20.02.2022)

Çin yönetimi benimsediği politikalarla ülkeyi bölmeye ya da ülkede istikrarsızlık yaratmaya yönelik her türlü girişime ve dış müdahaleye karşı çıkacağını açıkça ifade etmektedir. Çin, ulusal egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak için yeterli güce sahip olduğunu ve bu gücü kullanmaktan çekinmeyeceğini gerek lider söylemleri gerek izlediği stratejilerle ortaya koymaktadır.

Bunların yanı sıra, Çin yönetimi ulusal stratejisinde devlet destekli teknoloji inovasyonunu öncelikli bir unsur olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, ulusal güvenlik ve sosyal istikrara katkı sağlayacak önemli teknolojiler alanında, özellikle de kuantum hesaplama, yapay zekâ ve robotik gibi gelişmelerde ulusal başarı sağlamayı amaçlıyor. Bu alanlarda ulusal başarı kazanarak, teknolojik girişimlerde dışarıya olan bağımlılığını azaltacaktır.²¹

Ayrıca, Pekin yönetimi ekonomi alanında attığı yeni adımlarla ABD'nin Çin'i dışlayacak şekilde müttefikleriyle geliştirdiği ekonomik işbirlikleri doğrultusunda ilerleyen ABD'nin ayrışma politikasına karşı olduğunu ortaya koymaktadır. ABD'nin hamlelerine karşılık olarak Çin, küresel pazarda artan riskleri ön görerek 'dual circulation-shuang xunhuan' (ikili dolaşım) stratejisiyle iç pazarını genişletmeye öncelik veren yerel ve uluslararası dolaşımı ön plana çıkaran yeni bir kalkınma modeli oluşturmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda Çin, küresel ekonomide yaşanabilecek muhtemel belirsizliklere karşı endüstriyel sistemini ve tedarik zincirlerini güçlendirmeyi arzu etmektedir.²²

Çin ulusal gücünü ön plana çıkararak ABD'nin Asya'daki rolünü azaltmak da dahil olmak üzere stratejik hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu stratejik hedeflerin önemli bir parçası olarak ABD'nin Asya'daki askeri varlığına karşı Rusya ve Kuzey Kore'yle ittifaklar geliştirmektedir. Ayrıca, Pekin yönetimi ekonomik ve sosyal sistemlerinin daha fazla uluslararası meşruiyet kazanması için çaba göstermektedir.

Bununla birlikte, ABD Çin'e karşı stratejik baskılarını artırırken, Pekin yönetimi bölgedeki caydırıcılığını net bir şekilde vurgulamak amacıyla askeri işbirliğini hızlandırarak bölgedeki Çin-Rusya ortak deniz tatbikatlarının seviyesini yükseltmiş ve Rusya ile stratejik ortaklığını güçlendirme yoluna gitmiştir. İlaveten, 22 Kasım 2021'de Çin-ASEAN Kapsamlı Stratejik

²¹ Ryan Haas, "Beijing's Resonse To The Biden's Administration China Policy", *China Leadership Monitor*, March 2022, <https://www.prcleader.org/hass-1> (E.T 26.03.2022)

²² Dong, op.cit, "Reluctant Rival: Beijing's Approach..."

Ortaklığının kurulduğu Çin-ASEAN Diyalogunun 30. Yıldönümünde resmen duyurulmuştur ve Çin ASEAN ülkeleriyle ilişkisini güçlendirdiğini göstermiştir.²³ Bu bağlamda, ABD'nin artan Çin'i baskılama hamlelerine karşılık Çin, ABD'ye yönelik stratejilerinde komşularıyla istikralı bir ilişki içerisinde olması gerektiğine inanmaktadır.

2.1 Yeni Dönemde Çin'in Hedefleri

“Çin, ulusal savunmasını güçlendirmeyi ve küresel bir güç olma yönünde pozisyonunu sağlamlaştırmayı hedeflemektedir. Bu hedefler kapsamında temel amaçlar şu şekilde ifade edilebilir:

- *“Saldırganlığı caydırmak ve direnmek,*
- *Ulusal siyasi güvenliği, halkın güvenliğini ve sosyal istikrarı korumak,*
- *Tayvan bağımsızlığına karşı çıkmak ve onu sınırlamak,*
- *Tibet bağımsızlığı ve Doğu Türkistan'ın kurulması gibi ayrılıkçı hareketlerin savunucularına baskı yapmak,*
- *Ulusal egemenliği, birliği, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini korumak,*
- *Çin'in denizcilik haklarını ve çıkarlarını korumak,*
- *Çin'in dış uzay, elektromanyetik uzay ve siber uzaydaki güvenlik çıkarlarını korumak,*
- *Çin'in denizaşırı çıkarlarını korumak,*
- *Ülkenin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek.”²⁴*

Çin hassas güvenlik konularında gizliliğe kayda değer ölçüde önem vermektedir. Çinli uzman ve analistlerle yapılan görüşmeler ve liderlerin söylemleri doğrultusunda önemli veriler toplanabilse de, Çin güvenlik algıları ve savunma politikaları hakkında en yetkili ve en güvenilir kaynaklardan biri 1998 yılından itibaren iki yılda bir yayımlanan Çin Halk Cumhuriyeti'nin resmi Çin Savunması Beyaz Kitabıdır. Çin, Savunma Beyaz Kitabını en son Temmuz 2019'da yayınlamıştır. Bu belgeler, güvenlik ve savunma konularında yabancı algıları yönetmek üzere kontrollü tanımlar sunsa da, Pekin'in kendi güvenlik ortamını nasıl gördüğüne dair bilgiler de içermektedir.²⁵

²³ Ibid

²⁴ “China's National Defense In The New Era”, *The State Council Information Office of the People's Republic of China*, 2019, s.7

²⁵ Michael D.Swane, “How China's Defense Establishment Views China's Security Enviroment”, *Carnegie Endowment For International Peace*, 4 Aralık 2019, s.1

Çin, uluslararası stratejik rekabetin de artmasıyla ABD'nin, ulusal güvenlik ve savunma stratejilerinde tek taraflı politikalar benimsediği yaklaşımıyla ABD'ye karşı temkinli hareket etmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda, Çin tarafından bakıldığında ABD'nin büyük ülkeler arasında rekabeti kışkırttığını ve savunma harcamalarını önemli ölçüde arttırdığı ifade edilebilmektedir. Bu çerçevede nükleer, uzay, siber ve füze savunması alanlarındaki gelişmelerle küresel istikrarı baltalamıştır. Ayrıca, NATO'nun genişlemeye devam etmesiyle, Orta ve Doğu Avrupa'daki askeri konuşlandırma hızlanmış ve sık sık askeri tatbikatlar gerçekleştirilmiştir ki bu durum da güvenlik ortamının şekillenmesindeki unsurlardan biri olarak değerlendirilebilmektedir.²⁶

Çin Savunması Beyaz Kitabında bu noktaların yanı sıra Çin'in ABD'ye karşı yaklaşımı şu şekilde ifade edilmektedir: “Çin, ABD ile askeri ilişkisini çatışmama, meydan okumama, karşılıklı saygı ve kazan-kazan işbirliği ilkelerine uygun olarak aktif ve düzgün bir şekilde yürütmektedir. Ordu-asker ilişkisini iki ülke arasındaki ilişkiler için bir denge unsuru haline getirmek ve dolayısıyla Çin-ABD ilişkisine koordinasyon, işbirliği ve istikrara dayalı olarak katkıda bulunmak için çaba göstermektedir.”²⁷

Asya güvenlik stratejileri ve savunma uzmanı Cordesman'ın ifadesiyle, Çin Savunma Beyaz Kitabı, yeni düzende ABD'nin terörle mücadeleden uzaklaşarak rekabet ortamına odaklanmasına ve Çin ve Rusya ile olası bir çatışmaya evrilebilecek stratejisine bir yanıt olma niteliğine sahiptir. Ayrıca Cordesman, Çin'in büyüyen askeri gücünün ABD'ye meydan okuyabilecek bir noktaya geldiğini ve iki süper güç olarak rekabet edebilecek oldukları gerçeğinin altını çizmektedir.²⁸

Çin Savunması Beyaz Kitabı'nda ayrılıkçı hareketlerle mücadelenin şiddetlenmesine değinilirken Çin'in Tayvan konusundaki bakış açısı ortaya koyulmaktadır. Bu bağlamda, Demokratik İlerici Partisi (DPP) liderliğindeki Tayvan makamlarının, Tayvan'ın bağımsızlığı politikasına bağlı kaldığını ve “tek Çin” ilkesini tanımayı reddettiğini vurgulamaktadır. Çin, Tayvan'ın Çin anakarası ile bağlantıyı koparma çabalarını hızlandırarak ve düşmanlığı arttırarak bağımsızlığı zorladığını ve dış güçlerin de bu konuda desteğini aldığı inancına sahiptir.²⁹

²⁶ The State Council Information Office of the People's Republic of China, op.cit, s.3

²⁷ Ibid, s.32

²⁸ Anthony H.Cordesman, “China's New 2019 Defense White Paper”, *CSIS*, 24 Temmuz 2019

²⁹ The State Council Information Office of the People's Republic of China, op.cit, s.5

Ayrıca, Tayvan Boğazı'ndaki barış ve istikrara yönelik en ciddi tehdidin Tayvan'daki ayrılıkçı güçler olduğunun ve bu güçlerin ülkenin barışçıl yeniden birleşmesinin önünde engel olduğunun altı çizilmektedir. İlaveten, Çin ulusunun temel çıkarları arasında Tayvan sorununu çözmek ve ülkenin tam olarak yeniden birleşmesini sağlamak olduğu vurgulanmaktadır. Çin, 'barışçıl yeniden birleşme' ve 'bir ülke, iki sistem' ilkelerine bağlı kaldığını da ifade etmektedir.³⁰

2.2 ABD Önderliğindeki İttifaklar Karşısında Çin'in Politikaları

Çin'in ABD politikaları, ABD'nin amacının Çin'in yükselişini bastırmak ve Çin'i kontrol altına almak olduğu inancı temelinde şekillenmektedir. ABD'nin Çin etkisini sınırlama arzusunun kanıtı olarak Trump yönetiminin politikaları, Biden döneminde geliştirilen *AUKUS* ve canlandırılan *QUAD* ile ABD, Avusturalya, Hindistan ve Japonya'nın artan koordinasyonunu ifade edilebilir. Ayrıca, ABD'nin Çin'e hassas teknoloji ihracatı üzerindeki kısıtlamalarıyla Çin'deki gelişen teknoloji sektörünü engellemeye çalıştığı değerlendirilebilir. Kısacası Çin, ABD'yi rakibinin hegemonyasını sarsmasını engellemeye çalışan bir güç olarak görmektedir.

Çin yönetimi, açıklamalarında *AUKUS* ittifakını son derece sorumsuz olarak nitelendirerek sert bir diplomatik tepki ortaya koymuştur. Ayrıca Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, "*Bu anlaşmanın bölgesel barışı ciddi şekilde baltaladığını ve silahlanma yarışını yoğunlaştırdığını*" ifade etmiştir.³¹ İttifakın duyurulması ve nükleer enerjili saldırı denizaltı (SSN) transferi Hint-Pasifik'teki güvenliği şekillendirilmesi noktasında silahlanma dengesi üzerinde bir etki oluşturmuştur.

Bölgedeki askeri denge yakın zamanda büyük ölçüde değişmeyecek olsa da, Çin, gelecekteki olumsuz senaryoları önlemek için stratejisini hemen güncelleyecektir. Başka bir deyişle: uzun vadede, Avustralya nükleer enerjili saldırı denizaltıları Hint-Pasifik'te Çin'i dengelemek adına önemli bir adım olabilir; ancak kısa ve orta vadede bu hareket, bölgede gerilimi ve askeri hareketliliği artıracaktır.

Ayrıca, Asya Pasifik bölgesinin güç rekabetinin odak noktası haline gelmesi bölgesel güvenlik sorunlarına yol açarken ABD'nin Asya-Pasifik askeri ittifaklarını güçlendirmesi, askeri konuşlanma ve müdahaleyi arttırması bölgesel güvenlik risklerini arttırmıştır. Bu bağlamda, ABD

³⁰ Ibid, s.5-7

³¹ Girard, op.cit, "China's AUKUS Response.."

tarafından Kore Cumhuriyeti'nde Bölge Yüksek İrtifa Hava Savunması Sistemi'nin (THAAD) konuşlandırılması, bölgesel dengeyi ve bölge ülkelerinin stratejik güvenlik çıkarlarını ciddi bir ölçüde etkilemiştir.³²

Kore Cumhuriyeti'nin yanı sıra Japonya'da da kurulan anti balistik füze sistemi, Çin füzelerine karşı etkinliğe sahiptir, radar ile füzelerden erken uyarma özelliği Çin'e karşı asıl tehdidi oluşturmaktadır.³³ Çin ise ABD'nin gelecekte bu durumu saldırgan hedefleri çerçevesince kullanabilme endişesiyle kendi stratejik silahlarını geliştirmiş, kıtalararası balistik füzelerine ağırlık vermiş ve hipersonik sistemler gibi karşı önlemler almıştır.³⁴

2017 yılında ABD'nin taktik nükleer silahlarını Güney Kore'ye yeniden yerleştirme kararı, bölgesel güvenlik sorunlarının daha da genişlemesinde ciddi etkiler yaratmıştır. Çünkü Çin'in bazı nükleer sahaları nükleer menzil alanı içinde kalmaktadır.³⁵ ABD'nin bölgeye taktik nükleer silahları yerleştirme hamlesi, bölgesel bir nükleer saldırı için hazırlık girişimi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, Çin'in bu girişime karşılık geliştirebileceği muhtemel yeni savunma stratejileri de Güney Kore ve Japonya'nın güvenliğini zayıflatacak doğrultuda etki edebilir.³⁶

Amerikan Savunma Bakanlığı'nın her yıl kongreye sunduğu raporun 2020 yılı içeriğinde, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun hedefinde, 2049'un sonuna kadar dünya çapında bir ordu haline gelmesi olduğu belirtilmiştir. Bu hedef ilk olarak 2017 yılında Xi Jinping tarafından ilan edilmiştir. Çin Kommünist Partisi dünya çapında bir ordu ifadesine detaylı bir açıklama getirmemiş olsa da, Çin'in ABD ordusuna ve diğer tehdit gördüğü güçlere eşit veya bazı durumlarda daha üstün bir ordu geliştirme amacında olduğu ifade edilebilir. Bu yılki raporun ayrıntılarına göre, Çin'in,

³² The State Council Information Office of the People's Republic of China, op.cit, s.4

³³ Jennifer Williams, "THAAD, The Missile Defense System Kicking Off a New Chinese US Fight, Explained", Vox Media, 2017 <https://www.vox.com/world/2017/3/10/14882778/thaad-south-korea-missile-defense-system-china-explained> (E.T 05.06.2022)

³⁴ Bill Gertz, "Air force: Hypersonic Missiles From China, Russia Pose Growing Danger To US", Free Beacon, 2016

<https://www.defense-aerospace.com/articles-view/release/3/179224/us-falling-behind-in-race-for-hypersonic-missiles.html> (E.t 6.06.2022)

³⁵ Hans M. Kristensen, Robert Norris, "North Korean Nuclear Capabilities 2018", *Bulletin Of Atomic Scientists*, Taylor and Francis Group, 2018

³⁶ Ibid

HKO'yu neredeyse her açıdan güçlendirmek ve modernize etmek için son yirmi yılda kaynaklarını, teknolojisini ve siyasi iradesini bu doğrultuda birleştirdiği belirtilmektedir.³⁷

Tüm bu gelişmelere ilaveten, Çin Dışişleri Bakanı Wang, 30 Aralık 2021'de Xinhua Haber Ajansı ile yaptığı yıllık değerlendirme röportajında, “Çin haklarını savunmaya ve hegemonyacılığı reddetmeye kararlı olduğundan, Çin'in maksimum baskı tehdidi altında hiçbir şekilde taviz vermeyeceğini ABD tarafı fark etmiştir ve bu tür uygulamalar nihayetinde ABD çıkarlarına zarar verecektir.”³⁸ demecinde bulunurken Çin'in ABD baskısına boyun eğmeyeceğinin mesajını vermiştir.

Bunun yanı sıra, 2022 yılının Mayıs ayında düzenlenen QUAD zirvesinden önce Çin, Japonya'nın QUAD'daki rolüyle ilgili rahatsızlığını, Japon Dışişleri Bakanı Hayashi Yoshimasa'yı ABD ile hareket ederek Çin'in egemenliğine ve çıkarlarına zarar verebilecek hamlelerde bulunmaması gerektiği şeklinde uyararak göstermiştir. İlaveten, QUAD'a diğer bir tepki olarak zirvenin yapıldığı gün, Çin ve Rusya gelişen askeri işbirliğini ortaya koymak amacıyla Japonya çevresinde altı Çin ve Rus stratejik bombardıman uçağını Çin ve Rus gözetim uçakları eşliğinde havalandırmıştır.³⁹

3. Yeni Düzendeki ABD-Çin İlişkilerinin Geleceği

15 Kasım 2021'de Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ve ABD Başkanı Joe Biden ilk sanal toplantılarını gerçekleştirmesiyle birlikte Biden, Xi'ye iki ülkenin "ABD-Çin rekabetinin çatışmaya dönüşmemesini ve diyalog kapılarını açık tutmasını sağlamak için sağduyulu korkuluklar oluşturması" gerektiğini ifade etmiştir. Xi-Biden görüşmeleri sırasında Xi'nin altını çizdiği üç ilkedeki ilki Çin'e saygı duyulması gerektiğidir. Diğer iki ilke, barış içinde bir arada yaşama ve kazan-kazan işbirliğiydi.⁴⁰

Ayrıca, Xi, görüşmede Çin'in ulusal çıkarlarını korumak için attığı adımların tamamen savunma amaçlı olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Xinhua basın açıklaması, Biden'ın 'Tek Çin' politikasını desteklediğini ve Tayvan'ın bağımsızlığına karşı olduğunu belirtmiştir. Beyaz Saray'ın

³⁷ Military and Security Developments Involving The People's Republic Of China, *Office Of The Secretary Of Defense, Annual Report To Congress, 2020*, s. i, ii

³⁸ “State Councilor and Foreign Minister Wang Yi Gives Interview to Xinhua News Agency and China Media Group on International Situation and China's Diplomacy in 2021,” *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*, December 2021

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202112/t20211230_10477324.html (E.t 6.06.2022)

³⁹ Smith, op.cit, “The Quad Is Getting More...”

⁴⁰ Olivia Cheung, “Xi Demands Respect At The US-China Virtual Summit”, *Eastasia Forum*, 10 Aralık 2021

açıklamasında ise "ABD, statükoyu değiştirmeye veya Tayvan Boğazı'ndaki barış ve istikrarı baltalamaya yönelik tek taraflı çabalara karşı çıkıyor" ifadesi yer almaktadır.⁴¹

Biden'in Tayvan ile ilgili görüşleri üzerine hem Çin hem ABD tarafından yapılan açıklamalara bakıldığında çıkan anlam benzerlik gösterse de temel de ciddi bir düşünce farklılığı vardır. Biden tek Çin politikasını desteklediğini ifade etmesine karşın Tayvan'ın bağımsızlığını tanımaya ve bu bağımsızlığı korumasını desteklemeye devam etmektedir, kısacası Tayvan'ı Çin toprağı olarak görmemektedir. Bu bağlamda, Xi topraklarının bir parçası olarak gördüğü Tayvan'a karşı ABD'nin verdiği desteğin Çin'in toprak bütünlüğüne tehdit oluşturması noktasında ABD'nin Tayvan politikasını ihtiyatlı bir şekilde ele almasını arzu ettiği ifade edilebilir. Ayrıca, Xi'nin ABD'nin Tayvan'a verdiği diplomatik ve askeri desteği de geri çekmesini istediği anlaşılmaktadır.

Bunların yanı sıra, Rusya-Ukrayna savaşının Çin ve ABD ilişkilerine bir yansımaları olarak Çin'in Tayvan ile ilgili hesaplarında ABD'nin Rusya'ya karşı yaptırımlarını göz önünde bulundurarak adım atması gerekecektir. Zira, Çin'in Tayvan merkezli askeri bir harekât düzenlemesi halinde ABD'nin nasıl tavır alacağını sinyalleri verilmektedir. Ayrıca, yaptırımların dışında ABD'nin Batılı güçleri özellikle Nato özelinde güçlendirerek birleştirmesi hamleleri de Çin'e Doğu Asya kıyılarındaki askeri girişimlerinde daha fazla düşünerek hareket etmesi için bir gözdağı niteliğinde olarak değerlendirilebilir.

ABD ulusal istihbarat direktörü Avril Haines bu değerlendirmeyi destekleyecek doğrultuda bir açıklamada bulunmuş; "Batı'nın Rusya'ya karşı eyleminin, Tayvan'a karşı askeri bir müdahale durumunda nasıl karşılık verileceği yönünde Çin'in bakış açısını güçlendireceğini"⁴² ifade etmiştir. Ayrıca, ABD başkanı Joe Biden, eski yetkililerden oluşan üst düzey bir heyeti destek mesajı göndermek ve Pekin'i Washington'un Ukrayna'ya odaklanmasından yararlanarak giderek daha iddialı askeri harekate girişmemesi konusunda uyarmak üzere Tayvan'a göndermiştir.⁴³

Bu bağlamda, ABD, bir yandan *Taiwan Relations Act* (Tayvanla İlişkiler Yasası) uyarınca Tayvan'ın kendini savunmasını sağlamada destek olması gerektiğini vurgularken, diğer yandan ABD'nin "Strategic Ambiguity" (stratejik belirsizlik) politikası gereğince de Tayvan'ın Çin

⁴¹ Ibid

⁴² Demetri Sevastopulo, "Ukraine War Likely To Influence China On Taiwan, US Intelligence Chief Say", *Financial Times*, 9 Mart 2022, <https://www.ft.com/content/8a9512db-52fd-46cb-af90-ad80616bc165> (E.T 6.06.2022)

⁴³ Ibid

saldırısına uğraması durumunda Tayvan'ı savunup savunmayacağını açıkça belirtmediği bir politikaya sahiptir.⁴⁴

Bütün bu gelişmelerin dışında, 2021 yılında Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi Çin medyasına verdiği röportajda Çin ve ABD ilişkilerinin geleceğine dair yorumlarda bulunmuştur. Bu bağlamda, Çin'in ABD politikasında net ve tutarlı bir tavırda olduğunu ve Başkan Xi Jinping, karşılıklı saygı, barış içinde bir arada yaşama ve kazan-kazan işbirliği ilkelerini ciddiyetle ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Bu ilkelerin Çin-ABD ilişkilerine sağlam ve istikrarlı bir şekilde devam edebilmeleri için gerekli olduğunun altını çizmiştir.⁴⁵

Gelecekte ilişkilerin istikrarı için ABD tarafından beklentilerini ise şu şekilde ifade etmiştir:

“Çin'in gelişmesi ve yeniden canlandırılması, egemen bir ülkenin meşru hakkıdır ve daha da önemlisi, kimse tarafından değiştirilemeyecek veya durdurulamayacak kaçınılmaz bir eğilimdir. Bu nedenle, karşı çıkmaktansa bu genel eğilimi yakından takip etmek daha iyi olacaktır. ABD, Çin'i bastırma ve sınırlama saplantısından vazgeçtiği sürece, iki ülke arasındaki ilişkiler doğru yola dönebilir ve istikrarlı bir şekilde gelişebilir.”⁴⁶

Bakan ayrıca, Çin'in ne kadar gelişmiş olursa olsun, küresel hegemonya arayışında olmayacağını belirtirken, ABD'nin Çin'i bir düşman olarak görmesi yerine bir ortak olarak görmesiyle, iki ülkenin birbirine fayda sağlayabileceğini vurgulamıştır.⁴⁷ Bu bağlamda, iki ülkenin karşılıklı çıkarları konusunda saygı gösterilip güven ortamı sağlanabilirse diyaloglar uzlaşma zemininde iki ülkenin de kazançları gözetilerek geliştirilebilir.

ABD ve Çin genel çerçevede askeri güç, ittifaklar, teknoloji, ticaret ve bilişim sistemleri alanlarında rekabet etmektedir. Yakın zamanda bu rekabetten vazgeçmeleri muhtemelen pek mümkün olmayacaktır. Ancak, her iki ülkenin yıkıcı yeteneklere sahip olmasının yarattığı tehdit dengesi göz önüne alındığında, tarafların güç kullanarak iradesini diğerine dayatması gerçekçi olmayacaktır. Bu nedenle, her iki tarafında güç ve prestij kazanmaya çalıştığı rekabet devam edecektir.⁴⁸

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Ministry Of Foreign Affairs of The People's Republic of China, op.cit, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202112/t20211230_10477324.html (E.T:6.06.2022)

⁴⁶ Ibid

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Haas, op.cit, “Beijing's Resonse To The Biden's...”

Sonuç Yerine

ABD bölgede çevreleme politikası doğrultusunda entegre caydırıcılığın başarılı olması adına örgütler arasındaki işbirliğinin arttırılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda, ilerleyen günlerde *AUKUS*'un kapsamının genişletileceği, yeni güvenlik anlaşmalarının öne sürüleceği ve *QUAD*'a yeni ülkelerin katılabileceği öngörülebilir. Çin'e karşı geliştirilen bu kutuplaşma ile bölgede ABD yanlısı bir güvenlik mimarisi kurulmaya çalışılacaktır. İttifaklarda yer alan ülkelerin ortak çıkar ve koordinasyonlarıyla doğru orantılı olacak şekilde ABD, Asya-Pasifik ve Hint-Pasifik bölgesinde Çin'e karşı caydırıcılığını güçlendirmeye devam edecektir.

Diğer taraftan Çin, ABD ve müttefiklerinin hamlelerine karşılık bölgedeki lider konumunu muhafaza etmek adına ASEAN'la bağlarını sağlamlaştırmanın yanı sıra bölgede ittifaklarını güçlendirmeye çalışacaktır. Ayrıca, *AUKUS* ve *QUAD* gibi girişimler ABD'nin Çin'in güvenliğine karşı tehdit unsuru olduğu savını desteklediği için bu girişimler Çin'in kendisini savunma planlarına gerekçe hazırlamaktadır. Bu ittifakların varlığı Çin'in ABD tehdidi altında olduğu propagandalarına da destek sağlayarak Çin'deki milliyetçiliği harekete geçirmek amacıyla da kullanılmaktadır. Bu durum Çin'in saldırı stratejilerini de körüklemektedir.

ABD'nin Çin gücünü baskı altına almak için kurduğu ittifaklar Çin'i tam anlamıyla caydıramamış, tam tersine Çin ABD'nin attığı adımlara karşılık vermiştir. Bölgedeki etkisi dengelenmeye çalışılan Çin, Kuzey Kore ve Rusya ile bağlarını güçlendirmesinin yanı sıra, askeri tatbikatlarını arttırmış ve askeri gücünü ön plana çıkarmıştır. Füze sistemlerini geliştirmeye yönelerek savunma sistemlerine ağırlık vermiş ve bölgede kendisine karşı oluşturulan entegre caydırıcılığa karşı kendi caydırıcılığını güçlendirerek ABD'nin manevralarına karşılık vermiştir.

ABD'nin bölgede Çin'e karşı yaratmaya çalıştığı caydırıcılığa karşılık Çin bölgedeki komşularıyla iyi ilişkiler kurmaya yönelirken, toprak bütünlüğünü korumak adına saldırı ve savunma sistemlerini güçlendirmeye yönelmiştir. ABD'nin bölgede kurduğu ittifaklarla caydırıcılığı artsa da Çin'i çevreleme amacı tam olarak gerçekleşmemiştir; çünkü Çin bölgede hali hazırda silah ve askeri gücüyle dominant bir aktördür. Ayrıca, Rusya ve Kuzey Kore ile olan güçlü bağları ABD'ye karşı hamlelerinde Çin'in eli güçlendirmektedir.

Bu gelişmelerin ışığında, ABD-Çin ilişkilerinin doğası gereği karşılıklı farklı beklentileri doğrultusunda kırılğan olmaya devam edeceği ifade edilebilir. Çin, ABD'nin kendi sistem ve ideolojilerine saygıyla yaklaşmasını ve kabul etmesini beklerken, ABD ise küresel

hegemonyasının Çin tarafından kabul edilmesini ve Çin'in bu hegemonyayı tehdit edecek şekilde karşısına bir rakip olarak çıkmamasını arzu etmektedir.

Sonuç itibariyle, ABD-Çin ilişkisinin gelecekte rekabetçi olmaya devam etmesi kuvvetle muhtemeldir. Ancak ikili ilişkilerin daha da düşmanca hale gelmesini önlemek adına her iki ülke için de ortak bir amaç oluşturmalıdır. Bu amaç bölgedeki statükoyu koruma yönünde olmalı ve bölgede gerilimi tırmandıracak hamlelerden kaçınılmalıdır. Biden, Xi ile yaptığı sanal zirve sırasında iki hükümet arasında istikrarlı iletişim kurmanın önemini vurguladığı için ikili ilişkilerde ivme kazanmaları gerektiğinin bilincinde olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, Biden'ın Çin'in kırmızı çizgisi olarak kabul edilebilecek Tayvan'a verdiği desteği açıkça ortaya koymaya devam etmesiyle bölgede gerilim tırmanmaya devam etmektedir.

Bu bağlamda, bölgede oluşturulan ittifaklar çerçevesinde silahlanma ve nükleer rekabetin ivme kazanmasıyla her iki tarafın sağlam kriz yönetimi mekanizmaları uygulayabilmesi önemlidir. Zira Çin'in doğu ve güney kıyılarında askeri hareketliliğin artması ve hava sahasında askeri bir olay olması durumunda, her iki ülkenin de gerilimi kontrol etme yetenekleri bölgenin güvenliği ve geleceği açısından mühimdir. Ayrıca, ABD-Çin rekabeti arttıkça, her iki tarafın da birbirine karşı konumunu güçlendirmeye çalışması yeni jeopolitik hamleler doğrultusunda bölgede yeni krizlere zemin hazırlayacaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- PİRİNÇÇİ, F., 2010. Silahlanma ve Savaş: Ortadoğu'daki Silahlanma Girişimlerinin Küresel ve Bölgesel Güvenliğe Etkisi, Dora Yayın Dağıtım, 1.Baskı, s.15
- WALT, S., 1990. The Origins of Alliances, New York Cornell University Press, s.40

Makaleler

- CHEUNG, O., 2021. "Xi Demands Respect At The US-China Virtual Summit", *Eastasia Forum*

- CORDESMAN, A., 24 Temmuz 2019. “China’s New 2019 Defense White Paper”, *CSIS*
- GİRARD, B., 30 Eylül 2021. “China’s AUKUS Response Highlights Beijing’s Bunker Mentality”, *The Diplomat*,
- KRİSTENSEN, Robert Norris, Hans M., 2018. “North Korean Nuclear Capabilites 2018”, *Bulletin Of Atomic Scientists*, Taylor and Francis Group
- SMİTH, S., 2021. “ The Quad In The Indo-Pasific: What To Know”, *Council On Foreign Relations*
- SMİTH, S., 2022. “ The Quad Is Getting More Ambitious İn The Indo-Pacific”, *Council On Foreign Relations*
- SWANE, M., 4 Aralık 2019. “How China’s Defense Establishment Views China’s Security Enviroment”, *Carnegie Endowment For International Peace*
- VALENCİA, M., 2022. “ US Indo-Pacific Strategy is Widely Criticized”, *SCSPI*

Raporlar

- “Indo-Pacific Strategy Of The United States”, The White House Washington, February 2022
- “Military and Security Developments Involving The People’s Republic Of China”, Office Of The Secretary Of Defense, Annual Report To Congress, 2020, s. i, ii
- “China’s National Defense İn The New Era”, The State Council Information Office of the People’s Republic of China, 2019
- “State Councilor and Foreign Minister Wang Yi Gives Interview to Xinhua News Agency and China Media Group on International Situation and China’s Diplomacy in 2021,” Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, December 2021

İnternet Kaynakları

- BOSBOTİNİS, J., 21 Eylül 2021. “AUKUS, Australian SSN Program and Their Implications”, SCSPİ, <http://www.scspi.org/en/dtfx/aukus-australian-ssn-program-and-their-implications> (E.T 11.04.2022)
- DONG, W., December 2021. “Reluctant Rival: Beijing’s Approach To US-China Competition”, Global Asia, https://www.globalasia.org/v16no4/cover/reluctant-rival-beijings-approach-to-us-china-competition_wang-dong (E.T 27.04.2022)
- GERTZ, B., 2016. “Air force: Hypersonic Missiles From China, Russia Pose Growing Danger To US”, Free Beacon, <https://www.defense-aerospace.com/articles-view/release/3/179224/us-falling-behind-in-race-for-hypersonic-missiles.html> (E.t 6.06.2022)
- HAAS, R., March 2022. “Beijing’s Resonse To The Biden’s Administration China Policy”, *China Leadership Monitor*, <https://www.prclleader.org/hass-1> (E.T 26.04.2022)
- LATHAM, A., February 2021. “Rethinking The US-China Fight: Does China Really Threaten American Power Abroad?”, *The Conversation*, <https://theconversation.com/rethinking-the-us-china-fight-does-china-really-threaten-american-power-abroad-148672> (E.T 20.02.2022)
- NAWROTKIEWICZ, J., October 2021. “Understanding Chinese ‘Wolf Warrior Diplomacy’”, Interview with Peter Martin, *The National Bureau Of Asian Research*, <https://www.nbr.org/publication/understanding-chinese-wolf-warrior-diplomacy/> (E.T 20.02.2022)
- SEVASTOPULO, D., 9 Mart 2022. “Ukraine War Likely To Influence China On Taiwan, US İntelligence Chief Say”, *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/8a9512db-52fd-46cb-af90-ad80616bc165> (E.T 6.06.2002)
- WILLIAMS, J., 2017. “THAAD, The Missile Defense System Kicking Off a New Chinese US Fight, Explained”, Vox Media, <https://www.vox.com/world/2017/3/10/14882778/thaad-south-korea-missile-defense-system-china-explained> (E.T 05.06.2022)